አንደኛ ዓመት ቍጥር ፫ ።

አዲስ አበባ ጥር ፴ ቀን ፲፱፻፴፰ ዓ. ም.

ዜና፡ቤተ፡ክርስቲያን፡ዘኢትዮጵያ፡

ይህ የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ዜና ለምእመናን ፣ መንፈሳዊ ምክርን የሚያድል ስለሆነ ዜና ቤተ ክርስቲያን ተብሎ ተሰየመ ።

የድርሳኑ ዋጋ ባገር ውስጥ ባመት ብር 5.00 » » » » ያንዱ » 1/2 ለውጪ አገር እጥፍ ይሆናል ።	በኢትዮጵያ ቤተ ክህነት ጠቅላይ ጽሕፈት ቤት ተጠባባቂነት የቆመ	በወር አንድ ጊዜ ይታተማል የፖስታ ሣጥን ቁጥር 1238 የቴሌፎን ቍጥር 2047

ስለ ዜና ቤተ ክርስቲያን መቋቋም ።

የዜና ቤተ ክርስቲያን መቋቋም ለጠቃሚነቱ ልዩ ልዩ የትርጓሜ ስልት የሚሰጠው ሲሆን ለጊዜው ለጸሓፊው ሐሳብ በደረሰለት ስሜት መጠን አስተያየቱን ላንባቢዎች መግለጽ አስፈላጊ ሆነ ። ይኸውም በሚገለጽበት ጊዜ የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ባሁኑ ክፍለ ዘመን ሳይሆን ባለፉት ዘመናት የነበረባትን ኀላፊነትና ድካም ማስታወስ ግድ ሊሆን ነው ።

ግርማዊ ንጉሠ ነገሥት ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ በቤተ መጻሕፍት ውስጥ ።

ኢትዮጵያ መጀመሪያ ሕገ ኦሪትን ፤ ቀጥሎ ሕገ ወንጌልን በየተራ ያለግዳጅ በፈቃዷ ከተቀበለችበት ዘመን ጀምሮ አለፍነው ዘመን ድረስ ምንም አልፎ አልፎ የውስጥ (ሲቢል) ወይም የውጪ ጠላት ወረራ ቢገጥማት የሃይማኖቷ መሠረት የተናወጸበትና ዝንፍ ያለበት ጊዜ አልተገኘም ። እንዲሁ አብያተ ክርስቲያናት ሲቃጠሉ ፤ መጻሕፍት ሲቈነጻጸሉ የዚሁ አደጋ ከእምነቷ ፈቀ ሊያደርጋት አልሞከረም ።

የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ሕገ ኦሪትን ከመቀበሏ ወዲያው ሸምበቆዋን ቀርጣ ፤ ብራናዋን ዳምጣ ፤ ቀለሟን በጥብጣ የውነተኛውን አምላክ ህላዌ ለማስረዳት የምትችልባቸውን ጽሑፎች ማደራጀት ጀመረች ። ከዚያን ጊዜ ጀምሮ እስከሁን ድረስ በየጊዜው የጻፈቻቸው አያሌ ሽሕ መጻሕፍት በየገዳማቱና በያድባራቱ ፤ በየገጠሩና በየሀገሩ ከመገኘታቸው ሌላ በመታሰቢያም ሆነ በሌላ ምክንያት በአውሮፓውያን ‹ሙዚዎም› ቤተ መጻሕፍት መገኘታቸውን በየጊዜው ታሪክ ያወሳዋል ። ያይን ምስክሮች የሆኑ ተመልካቾችም ገልጸውታል ።

ይህንኑም ስትጽፍ ብርዕና ቀለሙ ከሀገሯ ዕፀዋት ፤ ብራናው ከሀገሯ እንስሳት ፤ ጸሓፊው ከሀገሯ ሊቃውንት የተገኙ በመሆናቸው ራሷን ችላ ለራሷ ስለምትሠራ ምንም እንደ ዘመን አመጣሽ መዘውር በቀላል ድካም ለመሥራት ጊዜው ባይሆን ይህ ዓላማዋ ራስን ለመቻል የሚሰጠው ምሳሌ ቀላል አልነበረም ።

www.ethiopianorthodox.org

ትምህርት የሚያስነውሩ መጻሕፍትን የሚያሳብሉ ከአይሁድና ከአረማውያን በግብር የተቀላቀሉ ናቸውና ራሳችንን ከቤተ ክርስቲያን እንቀብራለን ፤ ፍታት እናስፈታለን ፤ ተዝካር እናወጣለን ፤ ስም እናስጠራለን ቢሉ ክህናቱ አትቀበሏቸው ምእመናንም ለማስተዛዘን አትቀላቀሏቸው ስል መጀመሪያ ሐዋርያት ፤ ሁለተኛ ሠለስቱ ምእት ፤ ሦስተኛ ዮሐንስ አፈ ወርቅ ያወገዙትን ውግዘት እያስታወስኩ ደካማና ምስኪን የምሆን እኔም እጨጌ ገብረ ጊዮርጊስ ከኢየሱስ ክርስቶስ በተሰጠኝ ሥልጣን አውግዛለሁ ።

ከኣዳም እስከ ኖኅና እስከ መልከ ጼዴቅ ።

ከአዳም እስከ ክርስቶስ ፤ ከሕገ ልቡና እስከ ሕገ ቤተ ክርስቲያን ፤ ሲሠራ የኖረው መንፈሳዊ ሥራ ሁሉ ፤ ፍጹምነት አግኝቶ በጽኑ መሠረት ላይ ተደላድሎ ዓለም ሊጠቀምበት የቻለው በጌታችን በኢየሱስ ክርስቶስ ሰው መሆን ነው ።

ስለዚህ የቤተ ክርስቲያንን ታሪክ በረጅሙም ሆነ ባጭሩ ለማስረዳት ሲፈለግ ፤ ዓለም በተፈጠረ ጊዜ ለሰው የተፈጥሮ መተዳደሪያ ሁኖ ከተሰጠው ከሕገ ልቡና እስከ ቤተ መቅደስ በየጊዜው ስለ ክርስቶስና ስለ ቤተ ክርስቲያን ምሳሌ ሁነው ከአማናዊው የደረሱትን ነገሮች መጥቀስ ያስፈልጋል ።

እግዚአብሔር ሰውን በዓላአእምሮ አድርጎ ከፈጠረው በኋላ ፤ የታዛዥነትና የተገዥነት ምልክት እንዲሆን በሚበላና በማይበላ በለስ መካከል ያደረገላት ማስጠንቀቂያ ፤ ለጊዜው በሕገ ልቡና እንዲጠበቅ ነበር ።

ነገር ግን ሕገ ልቡና የጀመረውን ቀጥታውን መንገድ ትቶ ፤ ወደምክረ ሰይጣን ስላዘነበለ ፤ በፈቲው ድል ተነሥቶ ፤ በአዳምና በረዳቱ ታላቅ ጭንቅና መከራ ወደቀ ።

ይሁን እንጂ ፤ በፈቲው ድል የተነሣው ሕገ ልቡና ንስሓ እንደሚጠቅም አሳሳቢ ስለ ሆነ ፤ አዳም በመከራ ሳለ የእግዚአብሔርን ምሕረት በንስሓ በመፈለጉ ምንም ቀኑ ረጅም ቢሆን ባ፭ ሺሕ ከ፭፻ ዘመን ከልጅ ልጅህ ተወልጄ አድንሃለሁ የሚል ተስፋ አስደራጊ ቃል መስማቱ ታላቅ መረጋጊያ ሆነው ።

ይህም የተስፋ መንገድ የሚያደርሰው እስከ ቤተ ክርስቲያን ታሪክ ድረስ መሆኑን የሚዘነጋው የለም ።

አዳም በዚህ ዐይነት መከራና ተስፋ ሳለ ፤ ልጆች ወለደ ልጆችም መውለዱ ኀዘን እንጂ ደስታ አላመጣለትም ፤ ሕገ ልቡና ያልነው የተፈጥሮ ማስተዳደሪያ በቃየልና በአቤል መካከል ታላቅ መለያየትን ስለ ፈጠረ በአዳም ኀዘን ላይ ኀዘን ተጨመረ ።

አቤል ወደ በጎ አሳብ ተመርቶ እግዚአብሔርን ደስ የሚያሰኝ መሥዋዕት አቀረበ ። ቃየል ግን በሰይጣን መንፈስ ተቃኝቶ መጥፎ መሥዋዕት ሠዋ ። እግዚአብሔርም የቃየልን መሥዋዕት ትቶ ወደ አቤልና ወደ መሥዋዕቱ ተመለከተ ።

ቃየልም በቀድሞ ክፋቱ ላይ ሌላ ክፋት ለመጨመር አባቱ ፤ ወይም እናቱ ያልሞቱትን ሞት ፤ ወንድሙ አቤል ይሞት ዘንድ ፤ እንደምን እንደ ተገለጸለት ባልታወቀ ተንኰል ከወንድሙ ላይ የሞትን ጥላ ጣለበት ።

ከዚህ የተነሣ በሰው መካከል ጠላትነት ተፈጠረ ። ይህም ከሆነ በኋላ በአቤል ምትክ ሴት ተወለደ ። እሱም እንደ አቤል ደግ ሆነ ፤ ደጋግ ልጆችም ወለደ ፤ በዚህ ምክንያት አዳም የልጅ ልጅ አየ ። የቃየል ልጆች ግን እንደ አባታቸው የክፋትን መንገድ ዘረጉ ።

ይሁን እንጂ የሴትም ልጆች አንዳንዶቹ ከቃየል ልጆች ጋራ ግብር አበሮች ስለ ሆኑ የቃየል ልጆች በጠፉበት መዓት ይጠፉ ዘንድ ግድ ሆነባቸው ።

ይህንም ኋላ በቦታው እናመጣዋለን ። አዳም የልጅ ልጅ አየ እንጂ ተስፋውን ሳያይ በ፱፻፴ ዘመኑ ሞተ ምንም በተስፋ ቢሞት ወሬደ ሲኦል አልቀረለትም ።

የአዳም የልጅ ልጆች በእጅ የተጻፈ ሕግና የታነጸ ቤተ መቅደስ ስላልነበራቸው ልቡናቸውን ሕግና መቅደስ አድርገው እኩሉ በገቢረ ጽድቅ ፤ እኩሉ በገቢረ ኃጢአት ሲኖሩ እስከ ዐሥረኛው ትውልድ እስከ ኖኅ ደረሱ ።

ከኣዳም ሲወርድ ሲዋረድ የመጣውም ባላባትነት ከኖኅ በደረሰ ጊዜ የቃየል ወገኖች ወደ ኀጢአት አዘነበሉ ። እንዲሁም ከሴት ልጆች አነስተኞቹ ከቃየል ልጆች ጋራ በደሉ ። ኖኅ ግን እንደ አስታዋይነቱ ተዉ ብሎ መከራቸው አልሰሙም ገሥፃቸው አልተመለሱም ።

እንዳልሰሙትና በነሱም ምክንያት መዓት እንደማይቀር በሕገ ልቡና ስላወቀና እግዚአብሔርም ስላስጠነቀቀው መዳኛውን መርከብ ሠራ ሦስቱን ልጆቹንም ሚስቱንና የልጆቹን ሚስቶች ይዞ ከጥቂቶች እንስሳትና አራዊት አዕዋፍና አንሥርት ጨምሮ ከመርከቡ ገብቶ ሲሳፈር የጥፋት ወሃ ወርዶ ዓለምን አጥለቀለቀው ። የሰውን ዘር ሁሉ ከገጸ ምድር ደመሰሰው ፤ ኖኅ ግን ከነቤተ ሰቡ ዳነ ፤ ኖኅ የሠራው መርከብና ኖኅ ከነቤተ ሰቡ የቤተ ክርስቲያንና የምእመናን ምሳሌ መሆናቸውን መጻሕፍት ስለሚያረጋግጡልን ይህ ለቤተ ክርስቲያን ታሪክ ተቀዳሚ ለመሆን ይችላል ።

የቤተ ክርስቲያን ምሳሌ የሆነው መንፈሳዊ ታሪክ ሁሉ ከአዳም በደል በኋላ የተነገረውን የተስፋ ቃል ለማጕላት ከዘመኑም ከነገዱም ባለክፍሉንና ባለዕድሉን እያየ በተገለጸበት ጊዜ ሁሉ የተደረገው ታሪክ ብዙ ነው ፤ ከብዙውም ጥቂቱን ከዚህ በላይ በኖኅና በሐመረ ኖኅ ከሆነው ይልቅ ጕላ ያለ ቤተ ክርስቲያናዊ ታሪክ እንደሚከተለው ነው ።

አብርሃም ጠላቶቹን ድል ባደረገ ጊዜ ደስታ ስለ ተሰማው ‹ልጅህን የምትልከው በኔ ጊዜ ነውን ወይስ አይደለም ያችንስ ቀን ታሳየኝ ይሆን› ብሎ የጋለ ምኞቱን ቢያቀርብ ‹ምሳሌውን እንጂ እሱን አታየውም› የሚል ድምፅ ሰማ ፤ ወዲያው መልከ ጼዴቅ ኅብስተ አኰቴትና ጽዋዐ በረከት አምጥቶ ሰጥቶታል ። ይህም የክርስቶስና የቤተ ክርስቲያን ታሪክ ምሳሌ እንደ ሆነ ሲተረክ ይኖራል ።

ከሕገ ኦሪት አስቀድሞ ካህን የተባለና ለብሉዩ ሊቀ ካህናት የመሥዋዕት መሪ የሆነ መልከ ጼዴቅ ነው ፤ በመልከ ጼዴቅ ጊዜ በአብርሃም ፊት ታይታ የተሠወረች መሥዋዕተ ወንጌል እስከ ክርስቶስ ድረስ በምሳሌ ስትገለጽ በሕዝብ ልብ የሚመሠረተው ተስፋ ጽኑ ነበር ።

ምንም ከነቢያት አስቀድሞ ፤ ክርስቶስ ይወርዳል ይወለዳል ብሎ ትንቢት የተናገረ ነቢይ ባይኖር ፤ በሊቃውንቱ ቃል እንደሚነገረው ፤ መልከ ጼዴቅ ያሳየው ምልክትና አብርሃም ለመልከ ጼዴቅ ከገንዘቡ ሁሉ የሰጠው ካሥር አንድ ፤ አድራሻው እስከ ቤተ ክርስቲያን ታሪክ ድረስ የተያያዘ ነበር ።

መልከ ጼዴቅም ደገኛ ካህን ስለ ነበረ አንተ ካህኑ ለዓለም በከመ ሢመቱ ለመልከ ጼዴቅ ተብሎ ለታላቁ ሊቀ

ካህናት ተነግሯል ። እንዲሁም ያዕቆብ በፍኖተ ሎዛ መሽቶበት ከተኛበት ስፍራ ከምድር እስከ ሰማይ መሰላል ተተክሎ መላእክት ሲወጡበትና ሲወርዱበት አይቷል ። ሲነጋም ዝየ ይትሐነጽ ቤተ እግዚአብሔር ብሎ ትንቢት ተናግሯል ። ይህም ከቤተ ክርስቲያን ታሪክ የሚያደርስ መሆኑ ታውቋል ።

ከሙሴ እስከ ዳዊትና እስከ ሰሎሞን ።

ከላይ እንዳልነው እስከ ሙሴ ድረስ ምንም ስመ አምላክ የተቀረፀበት ጽላትና ትእዛዝ የተጻፈበት ሕግ ለሰው ባይሰጠው ሁሉም ነገር በሕገ ልቡና እየተመረመረ መሠራቱ አልቀረም ነበር ።

ስለዚህ ከአዳም እስከ ሙሴ ለነበረው ትውልድ ሕጉም ፤ መቅደሱም ልቡና ስለ ነበረ ማናቸውንም ነገር በልቡናና በሥነ ፍጥረት ተመራምሮ የእግዚአብሔርን ፈጣሪነትና ከሃሊነት ያውቅ ዘንድ ይችል እንደ ነበረ በነአብርሃም ታውቋል ።

አብርሃምም መጀመሪያ በሥነ ፍጥረት ተመራምሮ የመሠረተው ሃይማኖት ለልጆቹና ለልጅ ልጆቹ ለእስራኤል ታላቅ መመኪያ ስለሆናቸው በተሰደዱበት አገር ፤ በተማረኩበት ምድር ፤ ሕዝበ እግዚአብሔር ሲባሉበት ይኖሩ ነበር ።

አብርሃም ይስሐቅን ከመውለዱ አስቀድሞ የከሉን ደጎሞርን ነገሥታት ድል ካደረገ በኋላ ለተመኘው ምኞት ምሳሌ የሚሆንና ምሳሌነቱም በአማናዊነት ለመፈጸም የቻለውን ኅብስተ አኰቴትና ጽዋዐ በረከት መልከ ጼዴቅ ከሰጠው በኋላ ፤ ለመሥዋዕትነት ያቀረበው ልጁ ይስሐቅና ያቀረበበት ደብር የሥጋው ደሙና የቤተ ክርስቲያን ምሳሌ መሆኑን የማያረጋግጥ መጽሐፍ የለም ።

ነገር ግን እነ አቤልና እነ ሴት ፤ እነ ሄኖክና እነኖኅ ፤ እነ አብርሃምና እነ መልከ ጼዴቅ ፤ በሕገ ልቡና መርምረው በድጎንፃ መንፈስ ቅዱስ ተቃኝተው ፤ እስከ ክርስቶስ ድረስ የሚያደርሰውን ቀናውን መንገድ ለመከታተል ችለው ለሐዲስ ኪዳን ምሳሌ ለማስቀረት ቢችሉ ፤ እንደነሱ ያልቻሉ በጣም ብዙዎች መሆናቸውን የሚዘነጋው የለም ።

በዚያም በዚያም ሆነ ሕገ ልቡና ለሰው ፍጹምነት ያለው ሕግ ሊሆነው ስላልቻለ እስራኤል በረኃብ ምክንያት ወደ ምድረ ግብጽ ተሰደው ሲኖሩ ከ፫ኛው ትውልድ ከእንበረም የተወለደው ሙሴ ኮሬብ በሚባል ተራራ አጠገብ በጎች ሲጠብቅ ፤ በተራራው ላይ ዕፀ ጳጦስ የሚባል የለመለመ ዕንጨት ፤ በነበልባል ተከቦ ፤ ነበልባሉ ሐመልማሉን ሳያቃጥለው ፤ ሐመልማሉ ነበልባሉን ሳያጠፋው አይቶ ነገሩ ቢደንቀው ለመረዳት ቀረበ ።

ነገር ግን እግዚአብሔር ‹የምትቆምባት ስፍራ ቅድስት ናትና ጫማህን ሳታወልቅ አትቅረብ› ብሎ ነግሮታል ። ስለ እስራኤልም ከግብጽ አወጣጥ ሌላ ማስረጃ ሰጥቶታል ።

በዚህም ተራራ የመለኮትና የትስብእት ተዋሕዶና የቤተ ክርስቲያን ምሳሌ ተፈጽሟል ።

ከዚህ በኋላ ሙሴ ከእግዚአብሔር በተሰጠው ኀይል ባሕር ከፍሎ ደመና ጋርዶ እስራኤልን ከግብጽ ባርነት አውጥቷቸዋል ።

እስራኤል ከግብጽ ባርነት ከወጡ በኋላ በሲና ተራራ ጥግ ሰፍረው ሳሉ ሙሴ ወደ ተራራው ጫፍ በአምላኩ ፈቃድ ተጠርቶ ወጣ ። በዚያም ፵ ቀን ከጾመ በኋላ ሕገ ኦሪት ከእግዚአብሔር ተሰጠው ። ትእዛዝ ተወሰነለት ፤ ሁሉም ነገር በ፲ አናቅጽ ተጠቀለለ ። ሕጉን የጠበቀ ዋጋ ፤ ሕጉን ያፈረሰ ቅጣት እንደሚያገኘው ነገረው ። ለእግዚአብሔር ለስሙ ማደሪያ ጽላት ተቀረፀ ። ለአምልኮቱ መመስገኛና ለመሥዋዕት ማሳረጊያ ድንኳን ያዘጋጅ ዘንድ አሠራሩን አሳየው ። በጽላቱም ላይ ጽፎ የሰጠው ትእዛዛት እንደሚከተሉት ናቸው ።

፩) እኔ እግዚአብሔር አምላክህ ነኝና ሌላ አምላክ አይኑርህ ፤
፪) የእግዚአብሔርን ስም በከንቱ አትጥራ ፤
፫) የሰንበትን ቀን አስብ ፤
፬) አባትህንና እናትህን አክብር ፤
፭) አትግደል ፤
፮) አታመንዝር ፤
፯) አትስረቅ ፤
፰) በሐሰት አትመስክር ፤
፱) የባልንጀራህን ቤት አትመኝ ፤
፲) ባልንጀራህን እንደራስህ ውደድ ፤

እነዚህም ትእዛዛት በደብተራ ኦሪት በሙሴ ሕግ አስፈጻሚነት ፤ በእስራኤል ዘንድ ሲፈጸሙና የእግዚአብሔር ቃል ሲከበርባቸው ፤ ማናቸውም ሥርዓት ሲፈጸምባቸው የኖረው ዘመን እስከ ዳዊት ከደረሰ በኋላ ፤ ዳዊት ፤ ታቦተ ጽዮን በድንኳን ሁና ፤ እሱ በዝግባና በጥድ በታነጸ ባማረ ቤተ መንግሥት መቀመጡ አሳዝኖት ፤ ቤተ መቅደስን ለመሥራት አሰበ ። ይኸውም ሐሳቡ በእግዚአብሔር ፈቃድ እንዲሆንለት ሱባዔ ገብቶ ቢያመለክት ፤ ‹ቤተ መቅደስን የምትሠራልኝ አንተ አይደለህም ፤ ልጅህ ነው እንጂ ስላለው› ታቦተ ጽዮን የሱንም ዘመን በድንኳን አሳለፈችው ።

ዳዊት ሙቶ ልጁ ሰሎሞን በነገሠ ጊዜ ፤ ከባቱ የጐደለውን ለመሙላት ሥራ በጀመረ ጊዜ ቤተ መቅደስን ለማነጽ በታላቅ ትጋት ተነሥቶ በእግዚአብሔር ጀማሪነትና ፈጻሚነት ቤተ መቅደሱ አምሮ ተሠራ ። ታቦተ ጽዮንም ከድንኳን ተነሥታ ወደቤተ መቅደስ ገባች ። በዚህ ጊዜ ሰሎሞን ለእግዚአብሔር ያቀረበው ምስጋናና ያደረገው ደስታ ስፍር ቍጥር የለውም ።

ከዚህ በላይ ባጭር ባጭሩ እንደ ተመለከትነው ከሕገ ልቡና እስከ ሕገ ኦሪትና እስከ ቤተ መቅደስ ድረስ ያለው ታሪክ ጥቂት በጥቂት እያደገ ከዚህ በመድረሱ በጣም ያስደንቃል ።

እንግዴህ ተራው የኢትዮጵያ ነው ። ኢትዮጵያ የተአምራትና የእምነት አገር ስለሆነች ከዚህ በላይ የተባለው ሁሉ ሲያያዝ ወደ ኢትዮጵያ የደረሰበትን ታሪክ ባጭሩ እንጽፋለን ።

ከዳዊትና ከሰሎሞን እስከ ንግሥተ አዜብና እስከ ቀዳማዊ ምኒልክ ።

ንግሥተ አዜብ ገናና ስለሆነች ለኢትዮጵያ ያልመሠረተችው ገናና ታሪክ የለም ። በዘመኗ በኢየሩሳሌም ንጉሥ የነበረው የዳዊት ልጅ ሰሎሞን ነበር ።

እሱም ጥበበኛ ስለ መሆኑ የጥበቡ ዝና ወደሱዋ ደርሶ ስለ ነበረ በጆሮዋ የሰማችውን በዐይኗ ለማየት ወደ ኢየሩሳሌም ሄደች ።

ከሄደችም ዘንድ ጥበብህን ከሰማሁት የላቀ በልጦ አየሁት ብላ ለሰሎሞን ከነገረችውና ባየችው ሁሉ ከተደነቀች በኋላ እንዲጋጣሚ ቀዳማዊ ምኒልክን ፀንሳ ወደ ሀገርዋ ተመለሰች ።

www.ethiopianorthodox.org

ምኒልክም ተወለደ ከዚያ አስቀድሞ ባልም ልጅም እንደ ነበራት አይነገርም ነበርና ሰፁብ ድንቅ ተባለ ። ምኒልክም ካደገ በኋላ ወደ አባቱ ሄዶ ሲመለስ ታቦተ ጽዮንን ከነካህናቱ ፤ ሕገ ኦሪትን ከነሥርዓቱ ይዞ ወደ ኢትዮጵያ በመጣ ጊዜ እናቱ ንግሥተ አዜብ መልክም የደስታ አቀባበል አደረገችለት ።

ወዲያው ለእግዚአብሔር ለአምልኮቱ ማመስገኛ ቤተ መቅደስ ታንጾ አምልኮ ባዕድ ቀረ ፤ ከታቦተ ጽዮን ጋራ የመጡት ካህናተ ኦሪት ስላስተማሩ በደብረ ሲና ለሙሴ የተሰጡት ትእዛዛት በትክክል ይፈጸሙ ጀመር፤ ምንም ከዚህ በላይ የጻፍነው ባጭሩ ቢሆን ፤ ዓለም ከተፈጠረ እስከ ቤተ መቅደስ መጨረሻ ያለውን ታሪክ እልፈን እልፈን መጥቀሳችን አልቀረም ።

ባጭሩም የተጠቀስበት ምክንያት ለዚሁ ለምንጽፈው መንፈሳዊ አንቀጽ የተዘጋጀለት ገጽ ጠባብ በመሆኑ ነው ።

ሐዲስ ኪዳንና የቤተ ክርስቲያን ዜና ።

ሕገ ልቡናም ሕገ ኦሪትም አዳም ላደረገው በደል ፍጹም ሥርየት ለመስጠት ስላልቻሉ ከሦስቱ አካል አንዱ አካል ልዑል ባሕርዩን ዝቅ አድጎ አማናዊ መቅደስና አማናዊ ሊቀ ካህናት ሆኖ ‹ መቅደስ እስከ ክርስቶስ ትታነጸለች ከዚያ በኋላ ግን ትፈርሳለች › ይህንም ማለት ላምና በግ ይሠዋበት የነበረችው መቅደስ አልፉ አማናዊ መሥዋዕት ኢየሱስ ክርስቶስ ራሱ ሠዋና ተሠዊ ፤ መሠዊያና መሥዋዕት ሁኖ የሚቀርብበት አማናዊት ቤተ ክርስቲያን ትመሠረት ዘንድ ጊዜው ስለ ደረሰ ፴፬ ዓ ም መጋቢት ፳፱ ቀን ወደዚህ ዓለም የመጣበትንና ሰው የሆነበትን ጉዳይ በመስቀል ላይ በፈጸመ ጊዜ አማናዊ መሥዋዕት ለዓለም ተሰጠ ። ደሙ በፈሰሰበት በቀራንዮ ቤተ ክርስቲያን ተመሠረተ ፤ ፭ሺ ፭፻ ዘመን በሲኦል የነበሩ አዳምና ልጆቹ ፍጹም ክብር ወዳለበት ወደ ገነት ገቡ ፤ ከላይ የጠቀስናቸው የክርስቶስና የቤተ ክርስቲያን ምሳሌዎች በዚህ ፍጹምነት አገኙ፤ ምኩራብ የፈተለችውን ግምጃ ፤ ቤተ ክርስቲያን ተጐናጸፈችው ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስም ወደ ሰማይ ካረገ በኋላ ሐዋርያት የሱን ፍኖተ መስቀል ተከትለው ወንጌልን ሲዘረጉ መጀመሪያ ፊልጵስዩስ በሚባል አገር በ፵፰ ዓ ጌታ ባረገ በ፲፬ ዘመን ሕንጻ ቤተ ክርስቲያንን በእመቤታችን ስም አንድነት በመንፈስ ቅዱስ መሠረቱ ።

ከዚህ በኋላ ዕርፈ መስቀላቸውን ጨብጠው በየደረሱበት አገር የወንጌልን ቃል በአሕዛብ ልብ እየዘሩ ያስገኙት ፍሬ ሃይማኖት ከመብዛቱ የተነሣ ቤተ ክርስቲያንን በሰፊው መዘርጋት ስላስፈለገ አብያተ ጣዖት እየፈረሱ አብያተ ክርስቲያናት ይስፋፉ ጀመር ። ክርስቶስም በኢየሩሳሌም የተወለደው በኢትዮጵያ ባዚን በነገሠ በ፰ ዓመት ነው ።

ኢትዮጵያ ሰሚ ጆሮዋንና አስተዋይ ሕሊናዋን ወደኢየሩሳሌምና ወደ አውራጃዋ አሻግራ ስትሰማ ባገኘችው የሃይማኖት ወሬ ያንድ እንኳ የሐዋርያ ደም ሳታፈስ ለማመን ስለ በቃች ብፁዓን አለ እንዘ ኢይሬእዩኒ የአምኑኒ ለተባለው ቃል መሠረት ለመሆን ትችል ዘንድ ከክርስቶስ ልደት በኋላ ባ፴፬ኛው ዓ. ም. በኢትዮጵያ በዜና አፊት ላይ ዜና ወንጌል ጮራውን ፈነጠቀ ፤ ክርስቶስ በኢየሩሳሌም የተወለደው ባዚን በኢትዮጵያ በነገሠ በ፰ ዓመት ብለናል ። ባዚን ክርስቶስ ከተወለደ በኋላ ፱ ዓመት ነግሦዋል ። ክርስቶስ ተወልዶ እስካረገበትና ካረገም በኋላ እስከ ፴፱ ዓ ም ድረስ ኢትዮጵያ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ይወርዳል ይወለዳል ብለው ነቢያት የተናገሩትን ትንቢት በመከተል የተስፋውን መድረስ ስትጠባበቅ ባ፴፱ኛው ዓ ም ከባዚን አምስተኛ የምትሆን ሕንደኬ የምትባል ንግሥት በነገሠችበት ዘመን የሷ በጅሮንድ ወደ ኢየሩሳሌም በዓል ለማክበር ሲሄድ ከኢየሱስ ክርስቶስ ከቃሉ ሰምቶ አምኖ ከ፲፪ ሐዋርያት አንደኛ ለመሆን ፀጋ እግዚአብሔር የረዳውን ፊልጶስን በመንገድ ስላገኘው የመንገዱ መቅናት ከክርስቶስ እምነት አደረሰው ፤ የዚህም ታሪክ በግብረ ሐዋርያት ፰ ፳ ፮ እስከ ፵ ይገኛል ።

የንግሥተ ሕንደኬ በጅሮንድ ይህን ከፍ ያለ ነገር ከሐዋርያው ከፊልጶስ ተረድቶ መጥቶ በኢትዮጵያ ስለናኘው ወሬው ጥቂት በጥቂት ተዳረሰ ። ነገር ግን የሕንደኬ ንግሥት በጅሮንድ አየሁ ሰማሁ ተረዳሁ ብሎ አወራው እንጂ አንድ በአንድ መልክተኛ ሐዋርያ የጳጳስነትና የኤጲስ ቆጶስነት መብት ኑሮት እየዞረ ስላላስተማረ ጥምቀትና ቊርባን ሳይመጣ እስከ አብርሃ ወአጽብሐ ዘመነ መንግሥት እስከ ፫፻፴፫ ዓ ም ቈየ ።

አብርሃ አጽብሐ አንድነት በነገሡ ባ፲፭ኛው ዓመት ለዚህ ሳይሆን ለልዩ ጉዳይ ምክንያት አስቀድሞ ከግሪክ ወደ ኢትዮጵያ መጥቶ በልጅነቱ ዜግነቱን ወደ ኢትዮጵያ አዛውሮ አንዳንድ ኢትዮጵያዊ ሆኖ ያደገው ፍሬምናጦስ፤ የኢትዮጵያ እምነት እንደ ተዘረጋና የወንጌል ጨረር እንደ ፈነጠቀ ተመልክቶ፤ እናንተ የኢትዮጵያ አዛውንት እምነት አላችሁ ፤ ጥምቀትና ቊርባን ግን የላችሁም ብሎ ያቀረበላቸው ጥያቄ ለሕሊናቸው ተስማምቷቸው እርስ በእርሳቸው ሳይከራከሩ ፤ ሳይጠራጠሩ፤ ሥንቅና ወርቅ ሰጥተው ወደ እትናቴዎስ ሂዶ ጳጳስነት ተሹሞ መጥቶ ኢትዮጵያ የተመኘችውን ለማግኘት ስለቻለች ብዙ አብያተ ክርስቲያናት በብዙ አውራጃዎች ተተከሉ፤ ቃለ እግዚአብሔር በወንጌል ገበሬዎች በኢትዮጵያውያን ሐዋርያት በያውራጃው ተዘራ ቃለ እግዚአብሔር ካልደረሰበት አገር የሕዝቡ አእምሮ በፀጋ እግዚአብሔር የተቃኘ ስለ ሆነ ገና ዘሪዎቹ ሳይደርሱ ፍሬው እየተፈናጠረ በሁሉም ዘንድ በቀለ ። ወንጌል በሰፊው ተሰበከ ፤ የክርስቶስ ብርሃን ዳር እስከ ዳር ተዘረጋ፤ ሁሉም ውሉደ እግዚአብሔር ለመሆን በቃ ። ከማቴ ብርሃን የተባለው ሰላማም የብሉዩን ሊቀ ካህናት እንበረምን በበታቹ ኤጲስ ቆጶስ ሹሞ የወንጌል ስብከት እንዲስፋፋ በማድረጉ ምእመናን በዙ ።

ስለዚህ የኢትዮጵያን ታሪክ ስንመለከት በጣም ደስ የሚያሰኝና የሚያኰራ ነው ። የኢትዮጵያም ቤተ ክርስቲያን ታሪክ ከኢትዮጵያ ቤተ መንግሥት ጋራ በመንፈሳዊ ግንኙነት የተሳሰረ ስለ ሆነ ሲመለከቱት በጣም ያስደንቃል ።

ከላይ እንዳልነው የንግሥተ አዜብ ወደ ሰሎሞን መሄድና የቀዳማዊ ምኒልክ ከሰሎሞን መወለድ ለሥርዓተ ጽዮን አገባብና ለሕገ ኦሪት አመጣጥ ምክንያት ሆነው ።

እንዲሁም ደግሞ በሕንደኬ ንግሥት ጊዜ የበጅሮንዱ ወደ ኢየሩሳሌም መሄድና ከሐዋርያው ከፊልጶስ ጋራ ተገናኝቶ የወንጌልን ዜና ጽድቅ ለማምጣት መሪ ሆነ ። ሦስተኛም ፍሬ ምናጦስ በኢትዮጵያ ቤተ ክህነትና ቤተ

መንግሥት አማሃይነት ተመርጦ ወደ እስክንድርያ ሄዶ ጳጳስነት ተሹሞ መጥቶ እስከሁን ሲያያዝ የመጣውን የወንጌልን መክሊት በብዙ ሚሊዮን ለሚቈጠሩ ምእመናን አተረፈ ።

ኢትዮጵያ ያንድ ሐዋርያ ደም ሳታፈስና ያንድ ሰማዕት አጥንት ሳትከሰክስ ባንድ አስተማሪ ላይ (ስንኳን ሰይፍና በትር ሳትነዝር ያመነችና በኦርቶዶክስ ሃይማኖት ጸንታ የኖረች ስለሆነች ክብሯና ስሟ ከፍ ያለ ነው ።)

ዝናዋ እንደ መዓር ፤ ታሪኳ እንደ ሱካር እየጣፈጣቸው ከውጪ አገር እየፈለሱ እየመጡ ገዳም ገድመው ፤ ደብር ደብረው የኖሩ ቅዱሳን ስፍር ቍጥር የላቸውም ። ይኸውም ይታወቅ ዘንድ በአል አሚዳ ጊዜ ባ፬፻፹ ዓ ም ፱ቱ ቅዱሳን መጥተው ሀገሪቱን ሠመርን ብለው በዚሁ እያረቱ ክብር አግኝተዋል ።

ከቤተ መቅደስ በኋላ የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን መሠረት በዚያው በአኵስም ፤ ተጣለ ከዚያ አያይዞ ከባሕረ ኤርትራ ጀምሮ እስከ ሕንድ ውቅያኖስ ድረስ በቤተ ክርስቲያን መሥራች በባለቤቱ በኢየሱስ ክርስቶስና በእመቤታችን ስም ፤ በጻድቃንና በቅዱሳን ፤ በሰማዕታትና በመላእክት ስም ቤተ ክርስቲያን ታንጾ ቃለ እግዚአብሔር በምእመናን ልብ ሠረፀ ፤ የኢትዮጵያ ሕዝብ በመላው አንድ የወንጌል ቤተ ሰብ ሆነ ።

በኢትዮጵያ ከቀዳማዊ ምኒልክ ጀምሮ እስከ አብርሃና አጽብሐ ድረስ ቤተ መቅደስ ሲታነጽ ሕገ ኦሪት ሲነገር ኑሯል ። ከአብርሃና አጽብሐ ወዲህ ቤተ ክርስቲያን ተሠርቷል ፤ ሕገ ወንጌል ተሰብኳል ። በየጊዜው የተነሡት የኢትዮጵያ ነገሥታት ደጋግ ስለ ነበሩ ለስማቸው መታሰቢያ ቤተ ክርስቲያናት ሳያንጹ ፤ ቅዱሳት መጻሕፍትን ሳያጽፉ ፤ ለቤተ ክርስቲያናት ጕልት ሳይጕልቱ አያልፉም ። ከቀድሞ ጀምሮ በመላው ኢትዮጵያ ያሉትን አብያተ ክርስቲያናት እያንዳንዱ የተተከሉበትን ዘመንና የተከያቸውን ስም ስንጠይቅ አተካከሉን ከነታሪኩ ለማወቅ በቂ ማስረጃ ስለሚገኝ በጣም ደስ ያሰኛል ። ግራኝ አጥፍቶት ሳይታደስ ከቀረው በቀር ተከዩና ዘመኑ የማይታወቅ የቤተ ክርስቲያን ታሪክ የለም ። ግራኝ ያጠፋው እንኳን ቢሆን ታሪኩንና የተከዩን ስም ሳያጠፋ የሚኖር ብዙ ስፍራ አለ ።

እስካሁን ድረስ በየጋላው አገር በየዋሻውና በየተራራው ፤ በየኰረብታውና በየደሴቱ ጥንታውያን ታቦታትና ንዋየ ቅድሳት ፤ የተቈነጻጸሉ መጻሕፍትና አፈር የበላቸው ጽዋና ፃሕል ደወል መስቀል ይገኛሉ ። በቅርፃቸውና በጽሑፋቸው ዝታቦት ፤ ዝመጽሐፍ ፤ ዝመስቀል ፤ ዘእገሌ ብሎ የንጉሡን ዘተጽሕፈ በቱ ብሎ ዓመተ ምሕረቱን ዘጻሐፎና ዘአጽሐፎ ብሎ አስጻፊውንና ጸሓፊውን ከ፫፻፴፫ ዓ ም ከአብርሃና ከአጽብሐ ጀምሮ እስከ ልብነ ድንግል ድረስ የሚናገር ማስረጃ በሁሉም አውራጃ ይገኛል ።

ከላይ እንዳልነው የኢትዮጵያ እምነት የተመሠረተው በሕንደኬ ንግሥት በጅሮንድ ምክንያት በሐዋርያው በፊልጶስ ስብከት ነው ። ለነዚሁም ለሁለቱ መንገዶች መጠያየቂያ ምክንያት የሆናቸው መጽሐፈ ኢሳይያስ ነው ። የኢትዮጵያ ሕዝብ ቀድሞም በብሉይ መሠረታዊ የሆነ መጽሐፍ ተመልካችነት እንደ ነበረው ለመጠየቅ የሕንደኬ ንግሥት በጅሮንድ ከጋዛ ወደ ኢየሩሳሌም ለበዓል ሲሄድ ስለ ሥንቅ ይዞት የሄደው መጽሐፈ ኢሳይያስ ዘለዓለም ምግበ ሕይወት ሆኖ የሚኖር አምላካዊ ታሪክ ከመንገድ አስገኘለት ።

ይህም ሲያያዝ እስከ አብርሃ ወአጽብሐ ደርሶ ፤ በአብርሃና በአጽብሐ ጊዜ የተነሣው ፍሬምናጦስ ፤ ከአትናቴዎስ በተቀበለው ጳጳስነት የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ከፊልጶስ አግኝታው የነበረውን እምነት ወደቍርባንና ወደጥምቀት አድርሶ ፍጹምነት እንዲያገኝ አደረገ ።

ከዚህም በኋላ የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ሃይማኖቷን ወልድ ዋሕድ በማለት አዋሕዳ ምግባሯን ከሃይማኖቷ ፤ ሃይማኖቷን ከምግባሯ አዛምዳ በየጊዜው የነፈሱት ፤ የሚነፍሱት ነፋሳትና የጐረፉት ጐርፎች ከመሠረቷ ሳያናውጿት በስፋት ላይ ስፋት እየጨመረች ስለ ሄደች ገነተ እግዚአብሔር ተብላ ትኖራለች ።

የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን የወለደቻቸው ሊቃውንትና መምህራን በትምህርታቸው የታወቁ ፤ በትሩፋታቸው የሚያጸድቁ ግብረ ገቦችና ርቱዓን ሃይማኖት በመሆናቸው በኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ጠፈር እንደ ንጋት ኮከብ እያበሩ ጨለማን ስለሚያርቁላት የኢትዮጵያ ሥርዓተ ቤተ ክርስቲያን እንደ ጸና ይኖራል ።

ከኢትዮጵያ ተወልደው ከቅዱስነት ደርሰው የሐዋርያት ዕድልና ክፍል የደረሳቸው የኢትዮጵያ ቅዱሳን ብዙዎች ናቸው ። ከብዙዎቹም አንዱ አቡነ ተክለ ሃይማኖት በብስዕናቸውና በቅድስናቸው የኢትዮጵያን ስምና ታሪክ ከፍ ከፍ ሲያደርጉት ይኖራሉ ። አቡነ ተክለ ሃይማኖት ከኢትዮጵያ ሊቀ ካህናት ከአዛርያስ ልጅ ተወልደው በእግዚአብሔር ቃል በፀጋ ተጠርተው ለኢትዮጵያ ቤተ መንግሥትና ቤተ ክህነት እንዲሁም ለኢትዮጵያ ሕዝብ የሠሩለት የትሩፋት ሥራና ያደረጉለት ትግል ዘለዓለማዊውን አክሊል ተቀዳጅቷል ።

አቡነ ተክለ ሃይማኖት በሕፃንነት ከተሠማሩበት ከሕዝባዊነት ተግባር ወደ ወንጌል ሥራ ተጠርተው የጨለመውን የሰውን ልብ በወንጌል ብርሃን ንጹሕ እያደረጉ ለቤተ ክርስቲያን ካስገኙላት አበው እያንዳንዱ ራሱን የቻለ ሐዋርያ እየሆነ ለወንጌል ስብከት በመፋጠኑ በዚህ ረገድ የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ከቀድሞ ጀምሮ ለክህነት ሰጭነት ብቻ እንጂ ለሐዋርያነት የውጪ ሐዋርያ ፈላጊ አለመሆኑዋ የታወቀ ነው ።

አቡነ ተክለ ሃይማኖት ከሰው ሳይሆን ከእግዚአብሔር ጳጳስነት ለመሾም በፀጋ እግዚአብሔር ከተጠሩትና ከተሾሙት ከ፲፪ ሐዋርያት አንድ ተብለው ሊጠሩ የተገባቸው ታላቅ ሐዋርያ ናቸው ።

ይህ ዐይነት የኢትዮጵያ ቅዱሳን ታሪክ ሲታይ ኢትዮጵያ ከፍ ያለ ስመ ጥሩነት እንዳላት ያስረዳል ።

አቡነ ተክለ ሃይማኖት በቤተ መንግሥት የተከበሩ ፤ በሕዝብ ዘንድ የተፈሩ ፤ ቅድስናቸው የታወቀ ፤ ታሪካቸው የዘለቀ በመሆኑ የሠሩት ሥራና ያደረጉት ትሩፋት ተጽፎ አያልቅም ። በአጼ ይኩኖ አምላክ ጊዜ በቤተ መንግሥት በኩል ከሠሩት ሥራ በላይ ለቤተ ክርስቲያን ያተረፉላት መንፈሳዊ ጥሪት ለኢትዮጵያ ሕዝበ ክርስቲያን ታላቅ ኩራት የሚሰጥ ነው ።

ትውልዳቸውም ከኢየሩሳሌም ከቀዳማዊ ምኒልክ ጋራ የአሪት ሊቀ ካህናት ሆኖ ከመጣው ከአዛርያስ ወገን መሆኑ በሚቀጥለው ይታወቃል ።

www.ethiopianorthodox.org

አዛርያስ	ደግናህ መስቀል	ያሬድ	ሴት
ሳዶቅ	ይቅናዕ ዳዊት	ሕዝበ ባርክ	ወረደ ምሕረት
ሌዊ	ዘልዑል	አጽቀ ሌዊ	ዘካርያስ
ሕዝበ ረአይ	ሚናስ	ሐርበ ጎሽ	ፀጋ ዘአብ
ሕዝበ ዋሂ	ይድላ		ተክለ ሃይማኖት
አኪን	ሕይወት ብነ በጽዮን		
ሰምያን	ዐቃቢነ እግዚእ		
እንበረም	ኖላዊነ እግዚእ		

ይህም ባንድ ረድፍ የወረደው ነው እንጂ በጐንና በጐን ያለው ሐረግ የቤተ ክህነት ስለ ሆነ የሃይማኖት ጉዳይ በሰፊው ሊዘረጋ ቻለ ።

አቡነ ተክለ ሃይማኖት ብርሃን ዘኢትዮጵያ ።

ከላይ እንዳልነው አቡነ ተክለ ሃይማኖት ከአፄ ይኩኖ አምላክ የቤተ ክርስቲያንን ሥልጣን ከንጉደሪያው ከተቀበሉ በኋላ እጨጌ የሚባል መንፈሳዊ የብፅዕና ስም ስለ ተመሠረተ የሳቸውን ፍለጋ ተከትለው ከሳቸው በኋላ እጨጌነት የተሾሙት የብፁዓን አበው ቍጥር ብዙ ስለ ሆነ ለሌላ ጊዜ አቈይተነዋል ።

ከላይ እንዳልነው ከአቡነ ተክለ ሃይማኖት ጀምሮ እስከ ብፁዕ እጨጌ ገብረ ጊዮርጊስ ድረስ የተሾሙት ብፁዓን እጨጌዎች የትሩፋት አበጋዞች ሆነው ኢትዮጵያን በጸሎትና በስብከት፣ በግብረ ገብነትና በትሩፋት፣ ስለ ሚረዷት በሥጋዊም ሆነ በመንፈሳዊ በኩል የመጣባት ረቂቅና ግዙፍ ጠላት እንደ ጢስ ተኖ ፤ እንደ ትቢያ በንኖ መጥፋቱን ታሪክ ከሚነግረን በላይ በዐይናችን አይተነዋል ።

ኢትዮጵያ የተቀደሰች አገር ስለ ሆነች ለቤተ ክርስቲያን ያስገኘችላት ቅዱሳን ብዙዎች ናቸው ። እነዚህም ብዙዎች ቅዱሳን በየጊዜው እየተነሡ የሠሩት ሥርዓተ ቤተ ክርስቲያንና የደረሱት መጽሐፈ ሃይማኖት ለነፍስም ለሥጋም የሚጠቅም ነው ።

በ፫፻፹፭ ዓ. በአጼ ገብረ መስቀል ጊዜ ቅዱስ ያሬድ

የሚባል ኢትዮጵያዊ ሊቅ መንፈስ ቅዱስ ተገልጾለት የደረሰው የዜማ መጽሐፍ ለኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን የማይጠፋ ማኅቶት ሁኖዋት ይኖራል ። እንዲሁም ከዚያ ወዲህ እነ አባ ጊዮርጊስ የደረሱት ድርሰት እኩሉ ለቤተ ክርስቲያን መክፈቻ እኩሉ ለመናፍቃን መርቻ ሆኖ ይኖራል ።

ከአፈ ታሪክ እንደምንሰማው እስከ ቅዱስ ያሬድ ድረስ ጸሎተ ቤተ ክርስቲያን የሚደርሰው በንባብና ውሳኔ በሌለው ዜማ ነበር ይባላል ። እሱ ከተነሣ ወዲህ ግን የዜማ ጣዕም ስለ ተለመደ ሁሉም ነገር ጣፋጭ በሆነ ዜማ ይደርስ ጀመር ።

እንዲሁም ሲያያዝ መጥቶ በ፲፬፻፳፮ ዓ ም በአፄ ዘርዐ ያዕቆብ ጊዜ የቤተ ክርስቲያንን ሥርዓት የሚደግፉ ብዙ ድርሰቶችና ውሳኔዎች ተጨምረዋል ። ይህን የመሰለውን ስንዘረዝረው ይበዛብናልና ወደፊት ይህ ጋዜጣ የሚስፋፋ ስለ ሆነ የሁሉንም ታሪክ አንድ ባንድ እያሰናዳን እንገልጸዋለን ።

የእግዚአብሔር ወዳጆች የሆኑት የኢትዮጵያ ነገሥታትና የቤተ ክርስቲያን ሊቃውንት የወሰኑት ሥርዓት መንፈሳዊ ሥራውን በትክክል ሲያካሂድ በ፲፭፻፳፮ ዓ. ም በአፄ ልብነ ድንግል ጊዜ ግራኝ ተነሥቶ በሠራው ሥራ በኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያንና ሕዝበ ክርስቲያን የደረሰው መከራና ጭንቅ ተጽፎ ያልቃል ለማለት አይቻልም ።

ግራኝ ፲፭ ዓመት ሙሉ ቤተ ክርስቲያንን አቃጠለ ፤ መጻሕፍቱን ከእሳቱ ውስጥ ጣለ፤ሊቃውንትን ገደለ፤ስመ እግዚአብሔር የሚነገርበትና ሥጋ ወደሙ የሚፈተትበት ቅዱስ በታ ሁሉ የቃጠሎና የፍራሽ ባድማ ሆነ ።

ሊቃውንቱና ሕዝበ ክርስቲያኑ ቢጨንቃቸውና ቢጠባቸው ታቦታቱንና ንዋየ ቅድሳቱን ምድር እየቈፈሩ ቀበሯቸው ። በየዋሻው እየወሰዱ ሸሸጓቸው ። ከዚያ ወዲህ ያ በሰፊው ተዘርግቶ የነበረው ሃይማኖት ጠፋ እስከ ዛሬ ድረስ በያውራጃው ባሉት የጋላ ሀገሮች በየመሬቱ ውስጥ ንዋየ ቅድሳትና ታቦታት መገኘታቸውን አላቋረጡም ። ይህንም ታሪክ ባጭሩ መጥቀሳችን ዛሬ እስላም ያለበት አገር ሁሉ ቀድሞ ክርስቲያን የነበረበት መሆኑን ለማስረዳት ነው ።

ከዚህ በኋላ ያው የጥንቱ የነገሥታት ዘር አጼ ገላውዴዎስ ግራኝን ድል ነሥቶ ቤተ መንግሥትን በጎንደር በመሠረተ ጊዜ አድያም ሰገድ ኢያሱ የሠሩት ሥርዓተ ቤተ ክርስቲያን በጣም ደስ የሚያሰኝ ነው ።

<u>የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን በቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ።</u>

ለኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ከ፫፻፳፬ ዓ. ም. ከአብርሃና አጽብሐ ጀምሮ እስከ ፲፱፻፳፱ ዓ. ም. የተደረገላት ታሪክ ምንም ከፍ ያለ ቢሆን ከዚያ ወዲህ በግርማዊነታቸው የሆነው ሁሉ ብልጫ አለው ለማለት ይቻላል ።

ግርማዊ ንጉሠ ነገሥት ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን በጣም ከመስፋፋቷ የተነሣ መጻሕፍት ቅዱሳት በእጅ ተጽፈው በብዙ ለማዳረስ እንደማይቻል ተመልክተው ሊቃውንቱን ሰብስበው ከቀድሞ ጀምሮ ሲወርድ ሲዋረድ በመጣው መሠረት ሁሉንም አስተርጕመው ለሕዝብ እንደሚረዳ አስማምተው አሳትመው ለመላው ለኢትዮጵያ ገዳማትና አድባራት ለገጠሩ ሁሉ ስለ ናኙት ያን በመመልከት ሁሉም ሳይማር ተርጓሚ በመሆኑ ደስ ያላለው የለም ። በዚያ በምስት ዓመት እንኳ ሌላው ሁሉ መታሰቢያ ሲጠፋ መጻሕፍቶች የቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴን ስም ይዘው በየገዳማቱ ይገኙ ነበር ።

ሁለተኛም ግርማዊ ንጉሠ ነገሥት የኢትዮጵያ ሊቃውንት በሊቅነትም ፤ በግብረ ገብነትም ፤ በትሩፋትም ፤ በሃይማኖትም የተመሰገነ ጠባይና የተቀደሰ ምግባር ሲኖራቸው እንደምን ከጳጳስነት ሥልጣን ተከልክለው ይኖራሉ ? የኢትዮጵያስ ቤተ ክርስቲያን እንዴት ይህ መብት ተከልክሎባት ይኖራል በማለት በአቡነ ተክለ ሃይማኖት ጊዜ የተመሠረተውን ጳጳስነት ለመቀጠል ከእስክንድርያ ቤተ ክርስቲያን ጋራ ንግግር አድርገው ፭ ጳጳሳት ስላሾሙላትና ይህን በማንም ጊዜ ሊመሠረት ያልቻለውን መንፈሳዊ መሠረት ስለ መሠረቱላት ለዚህ መልካም አድራጎት ወደረኛ የለውም ።

በግርማዊነታቸው መልካም ፈቃድና መንፈሳዊ አሳብ ለጵጵስና ማዕርግ የበቁት አቡነ ጴጥሮስና አቡነ ሚካኤል በዚያ በክፉ ቀን በፋሺስቶች አደባባይ ሊሠሩት የሚገባቸውን ሠርተው በሰማዕትነት መሞታቸው የኢትዮጵያን ቤተ ክርስቲያን ታሪክ ከፍ ከፍ ማድረጋቸውና ለዚህ ያበቃቸውን ግርማዊነታቸውንም ከሌላው ታሪካቸው በላይ ማስመስገናቸው ለዘለዓለም በኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ጠፈር እንደ ንጋት ኮከብ ሲያበራ ይኖራል ።

ከዚህም በቀር ግርማዊ ንጉሠ ነገሥት በድል አድራጊነት ከተመለሱ ወዲህ ለቤተ ክርስቲያን የፈቀዱላት ዐሥራትና በጳጳስነት ማዕርግ ብቻ ተወስና እንዳትኖር ከተወላጆቿ ሊቀ ጳጳሳት እንዲሾምላትና የተሾመላትም ሊቀ ጳጳሳት ጳጳሳትና ኤጲስ ቆጶስ እንዲሾም ሥልጣን እንዲኖረው የሚያደርጉት ትግል ለኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ክፍታ በጣም የሚጠቅም ነው ።

ከግርማዊነታቸው ሰፊ ችሮታ ከሙሉ በክፍሉ ከብዙ በጥቂቱ ዋና ዋናውን ጀመርን እንጂ ብዙውስ መልካም አድራጎታቸው አልተጀመረም ።

<u>ዝክረ ጻድቅ ለዓለም የሄሉ ።</u>

በነቢዩ በዳዊት የበጎ ሰው መታሰቢያው ለዘለዓለም ይኖራል ተብሎ እንደ ተነገረ ።

በጎ ሰው በሕግ ሰብአዊነቱ መዋቲ ሲሆን የማይሞት ሥራ ሠርቶና ተክቶ ስለሚያልፍ ስም ከመቃብር በላይ ይውላል እንደ ተባለው በሕያውነቱ የሠራው ሥራ በስሙ አማካይነት መዋቲውን ሕያው አድርጎት ይኖራል ።

እንደዚሁም ተከታዩ (ል፳፮) ሰሎሞን ከመልካም ሽቱ መልካም ስም ይበልጣል ሲል የስምን ታላቅነትና መታሰቢያነት ስላጸደቀው መልካም ስም በዚህ ዓለም ከሚገኙት ቅርሶች አንደኛው ነው ብንል ታሪክ አይከደንም ።

ዓለምን እንደ ገል ቀጥቅጠው እንደ ሰም አቅልጠው ለተሰጣቸው ዘመን የገዙ ነገሥታት ፤ ወይም ባየር ለመብረር በምድር ለመሽከርከር ፤ በባሕር ለመወርወር ፤ በነፋስ ለመነጋገር ፤ የሚቻልበትንና ሌሎችንም ልዩ ልዩ ጥበባት የፈለሰፉ ሊቃውንት ቢሆኑ በክፋም ሆነ በደግ በዘመናቸው በሠሩት ሥራ ካተረፉት ስም በቀር በዚያ ሁሉ ገናንነታቸውና ዕውቀታቸው አንድም ያተረፉት ሌላ ቅርስ እንደሌለ ስንመለከት ሰው ለመልካም ሥራው አገልጋይ እንዲሆንና በሥራ የሚያገኘውን ክብር ለስሙ እንዲያተርፍ

www.ethiopianorthodox.org

የኢትዮጵያ ጥንተ ክርስቲያንነት

መግለጥ ።

ኢትዮጵያ ከግራኝ ጥፋት በፊት ከዳር እስከ ዳር ያሉት ሕዝቦቿ በወንጌል ያመኑና የተጠመቁ ክርስቲያኖች እንደ ነበሩ ብዙ ባለታሪኮች ያረጋግጣሉ ። ብዙ ማስረጃዎችም በየጊዜው መገኘታቸው አላቋረጠም ፤ ከግራኝ ጥፋት ወዲህ ግን የመሐመድ ሃይማኖት በመስፋፋቱ ጥቂቶቹ ሰዎች ኢትዮጵያ በመላዋ የክርስቲያን ሃይማኖት የተቀበለች አገር መሆኗን ያልተረዱ አይታጡም ፤ አገር ቢጠፋ ፤ ሰው ቢያልቅ ፤ ታሪክ የማይሞትና የማያልፍ በመሆኑ ይኸው ና እስከ ዘመናችን ድረስ በየጊዜው የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን የታሪክ ፋናዎች ሲያበሩና ጥንታዊ ክርስቲያንነቷን ሲመሰክሩ ይታያሉ ። የኢትዮጵያ አውራጃዎች በሙሉ በክርስቶስ ያመኑ እንደ ነበሩ የሚያስረዳ ከጂማ ወረዳ ወስጥ አባ ጆበል የሚባሉት የጥንቱን የአባቶቻቸውን ታሪክ ተመራምረው እርግጠኛውን ስለ ተረዱት የተናገሩትን ቃልና በወንጌል እምነው መጠመቃቸውን ከዚህ ቀጥለን ገልጸነዋል ።

ዕለተ ኅርየት ።

በክርስቶስ ስም ያመነ ክርስቲያን በጥምቀት ከእግዚአብሔር የሚወለድባት ቀን ዕለተ ኅርየት ትባላለች ። የመመረጥ ቀን ማለት ነው ።

በዘራቸው ጥንታዊ ክርስቲያን የነበሩት የጋሮ ባላባት አባ ጆበል አባ ገሮ በኅዳር አንድ ቀን ፲፱፻፴፰ ዓ. ም. ቅዱሚ በታዕካ ነገሥት በአታ ቤተ ክርስቲያን ሥርዓተ ጥምቀት ደርሶላቸው ተጠመቁ ።

አባ ጆበል (ስመ ጥምቀታቸው ገብረ እግዚአብሔር) የ፹፩ ዓመት ጐልማሳ ናቸው ። በ፲፱፻፰ ዓ. ም. ጂማ ወረዳ አበልቲ በሚባል ስፍራ ተወለዱ ። አባታቸው አባ ገሮ አባ ቡሸን የጋሮ ባላባት ናቸው ። እናታቸውም ዲጊቲ አባ ቢሎ የሚባሉ የጂማው የአባ ጅፋር ወንድም የአባ ቢሎ ልጅ ናቸው ።

አባ ጆበል (አሁን ገብረ እግዚአብሔር) በሕፃንነታቸው ዐረብኛ እየተማሩ የመጻሕፍትን ምሥጢር ለመመርመር ቻሉ ። በዐማርኛም ለማንበብና ለመጻፍ ይችላሉ ። ለዐቅመ አዳም ሲደርሱ የመሐመድያ ሥርዓት እንደሚፈቅደው መጠን የአጐታቸውን የአባ ጅፋርን የልጅ ልጅ ዲጊቲ አባ ዱላን በ፲፱፻፳፱ ዓ. ም. አገቡ ። መጻሕፍትን ስለ ተማሩና ስለ መረመሩ ከዚህም በቀር በዘራቸው ጥንት ክርስቲያን ስለ ሆኑ በክርስቶስ ለማመንና ክርስትናን ለመቀበል ከብዙ ጊዜ ጀምሮ እያሰቡ ሲኖሩ ጊዜው ባይደርስ እስካሁን ቈይተው ነበር ። አሁን ግን በዚህ አሳብ ቍርጠኛ ሲሆኑ የአጐትን ልጅ ለማግባት የክርስቲያን ሕግ እንደ ማይፈቅድ አስበው ባ፲፱፻፴፩ ዓ. ም. ሚስታቸውን (የአጐታቸውን ልጅ) አሰናበቱ ። ቀጥሎም ሥርዓተ ክርስትና ለማድረስ ወደ አዲስ አበባ መጥተው በታዕካ ነገሥት ተጠመቁ ። ሥርዓተ ጥምቀቱም በክቡር ሊቀ ሊቃውንት ገብረ መስቀል መሪነት በሚገባ ከተፈጸመ በኋላ ሊቀ ሊቃውንት ስለ በዓሉ ክብር በቤታቸው ለታላላቅ መኳንንትና ካህናት ግብዣ አደረጉላቸው ። ከግብዣውም በኋላ አቶ ገብረ እግዚአብሔር አባ ገሮ (አባ ጆበል) የሚከተለውን ቃል ተናገሩ ።

ከቡራን ሆይ ።

እኔ ወንድማችሁና ታዛዣችሁ ፤ አባ ጆበል አባ ገሮ አሁን ግን በእግዚአብሔር ቸርነት ገብረ እግዚአብሔር አባ ገሮ የተባልሁ በከፋ ጠቅላይ ግዛት ውስጥ የምትገኝ የጋሮ ባላባት ነኝ ። በጋሮ የሚኖሩትም ሕዝቦች ሁሉ ጥንት ክርስቲያን የነበሩ ናቸው ። ነገር ግን ከጥቂት መቶ ዓመት በፊት በእንግድነት ከውጪ (ከዐረብ) መጥተው በጂማ መግባታቸውን በቃላቸው የሚያረጋግጡትና በዲ በሚባለው በባለርስቱ ላይ የሠለጠኑበት ጐረቤቶቻችን የጅማ እስላሞች እንዲስፋፉ ስላደረጉና ይዘነው ስንኖር የነበረውን የክርስቲያን ሃይማኖት ስላጠፉብን ጋሮ ሰልማ ኖረች ።

የጋሮ ሕዝቦች ጥንት ክርስቲያኖች እንደ ነበሩ ማስረጃው በየዋሻው ተቀብረው በየጊዜው የተገኙት የኢትዮጵያ መጻሕፍት ናቸው ። ከነርሱም ሌላ ፤ ከአያት ከቅድማያት ሲያያዝ የመጣውና በሽማግሌዎቻችን እንደበት የሚነገረው የቃል ታሪክ ከሁሉ የበለጠ ማስረጃ ይሆን ዘንድ የሚገባው ነው ።

ግርማዊ ንጉሠ ነገሥት ፤ የኢትዮጵያ መንግሥት አልጋ ወራሽ ሲባሉ በነበሩበት ዘመን ይህንኑ ነገር አመልክተን ባገራችን በጋሮ የቅድስት ማርያም ቤተ ክርስቲያን እንዲተከል አዘውልን ተተክላ ነበር ። ነገር ግን የክርስትናን ሃይማኖት የሚቃወሙት እነዚያው ጐረቤቶቻችን ባ፲፱፻፳፰ በመጋቢት ወር ቤተ ክርስቲያኑን አቃጥለውብን ፤ በአቤቱታ ላይ ሳለን ፤ ወዲያው ጠላት አገራችንን ቀማን ። ሃይማኖቲቱም ከነጻነት ጋራ ተቀምታ ቈየች ።

አሁን ግን ነጻነት ስትገኝ ሃይማኖትም ትገኛለች በማለት አሳባችንን በራሴና በሕዝቡ ስም ሆኜ ለብፁዕ አባታችን ለጨጌ ገብረ ጊዮርጊስ በመለከት ሊቀ ሊቃውንት ገብረ መስቀልን ሰጡን ። በሳቸውም በኩል ክርስትና ለመነሣት መዘጋጀቴን በመለከት ፤ ልዑል አልጋ ወራሽ የክርስትና አባት ይሆኑኝ ዘንድ ፈቃዳቸው ሆኖልኝ የልቤ አሳብ ዛሬ ስለ ተፈጸመ ለሰማያዊ አባታችን ምስጋናዬን ሳቀርብ ፤ ታላቅ የሆነ የክርስቲያን ፤ ደስታ ይሰማኛል ።

ግርማዊ ንጉሠ ነገሥታችን ጠላትን ድል አድርገው ከኢትዮጵያ ሲያባርሩ ለሕዝባቸው ደስታና ነጻነት ሰው ሁሉ በሚፈልገው ሃይማኖት ሊተዳደር መቻሉን በነጻነት ስም ሲፈቅዱልን በውነት ለእግዚአብሔር ዋጋው ነው ።

የጋሮ ሕዝቦች ወደ ጥንታዊ ሃይማኖታችን ወደ ክርስቲያንነት እንዳንመለስ በጐረቤቶቻችን ተጨቁነን ብዙ ጊዜ አቤቱታ በማቅረብ ቈይተን ነበር ። አሁን ግን የነጻነት ዓላማ ብለን በምንተማመንባቸው ንጉሠ ነገሥታችን በግርማዊ ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ዘመነ መንግሥት ለዚህ ዕድል ስለ አበቃን በዚህች በዛሬ ቀን ለእግዚአብሔር ምስጋናዬን አቀርባለሁ ።

ለግርማዊ ንጉሠ ነገሥትና ለግርማዊት እቴጌ ረጅም ዘመናት ይስጥልን ።

ልዑል የኢትዮጵያ መ አልጋ ወራሽን ከልዑላን ቤተ ሰቦቻቸው ጋራ በሕይወት ይጠብቅልን ።

ኢትዮጵያ በነጻነትዋ ለዘለዓለም ትኑር ።

ከታሪኩ ባጭሩ ።

ጋሮ በከፋ አውራጃ የሚገኝ አንድ ወረዳ ነው ። ስለገሩ ታሪክ ከገሩ ተወላጅ የሰማነውን ከዚህ በታች ባጭሩ እንገልጻለን ። ጋሮ በሰሜን ከጃንጀሮ በምዕራብ ከጂማ ይዋሰናል ። በስተ ደቡብ ጐጀብ የተባለው ወንዝ ከኩሉና ከኩንታ ጋራ ይዋሰናል ። በስተ ምሥራቅም ምዋ የተባለው ትልቁ ወንዝ ከጉዴላና ከጥምባሮ ከከምባታ ጋራ ያዋስነዋል ። የመሬቱ ስጉድ ፤ ደጋ ፤ ወይና ደጋ ፤ ቈላ ነው ።

ጋሮ የሚባለው ቋንቋ የጋሮ ሕዝብ ብቻ የሚነጋገርበት ነው ። በአንዳንድ ነገር ወደ ከፋ ቋንቋ ይቀርባል ። የጥንት ወሰናቸውም እስከ ከፋ ዳርቻ እንደ ነበረ ይተርካሉ ። ከዚህም የተነሣ ጋሮና ጂማ በአፈር ወሰን ምክንያት ሁልጊዜ ክርክር ሲያደርጉ የሚኖሩ ናቸው ።

በጋሮ ወረዳ የመንግሥት ምስለኔ የሚቀመጥበት ከተማ ሰምቦ ይባል ነበር ። አሁን በቅርቡም ደካማ የሚባለው ከተማ የምስለኔው መቀመጫ ሆኗል ። በዚህ ከተማ ፩ ሺሕ የሚያህሉ ሕዝቦች ይገኙበታል ።

የሕዝቡ ዘር ከጥንት ከመሠረት ዐማራ እንደ ነበረ አጥልተው ይናገሩታል ። የቈሰቹን ዘር ፤ ጋሮ ዐማራ ብለው ይጠሩታል ። የባላባቶችንም ዘር በሸ ትግሬ ይሉታል ። ጋሮ ዐማራ የተባሉት የቈሰቹ ዘሮች ምንም እንኳ የክርስቲያንነት ትምህርት ቢጠፋባቸውና ሥርዓቱን ቢዘነጉት እንዲሁ ደግሞ ከ፲፰፻፹፫ ዓ. ም. ወዲህም ምንም እስላሞች ተብለው ቢጠሩ አንዳንዱን ነገር አሁን ዛሬ እንኳ በልማድ ይዘውት ይኖራሉ ። (ሀ) ረቡዕና ዐርብ ይጾማሉ ። (ለ) ወንድ ልጅ ሲወለድ ባ፵ ቀኑ ወደ ዋሻ እየወሰዱ ጋሮ ዐማራ የተባለው የቈሰቹ ዘር ተንበርክኮ በቋንቋቸው ጸልዮ ውሃ በኵስኵስትና በጣባ አቅርቦ ያጠምቀዋል ። ይኸውም ዋሻ በግራኝ ጊዜ ታቦት የተሸሸገበት ነው ። ታቦቱ በዋሻው ውስጥ በከሰል ላይ በጥንቃቄ ተቀምጦ በጋሮ ዐማራ ዘር እየተጠበቀ ይኖራል ። በከሰል ላይ ማስቀመጣቸው ድምሳሴ እንዳያገኘው ለጥንቃቄ ነው ። (ሐ) እነዚሁ የቈሰቹ ዘሮች ከጥንት አያታቸው የተላለፉላቸውን መጻፍሕት ጠብቀው ይኖራሉ ። ከአድዋ በፊት ራስ ወልደ ጊዮርጊስ በኋላ ንጉሥ የተባሉት ወዳገሩ ሄደው ሳሉ ብዙ መጻሕፍት አግኝተዋል ። አሁን በቅርቡም ባ፲፱፻፲፱ ዓ. ም. አባ ሩክሲ የተባለው የቈሰች ዘርና አባ ጊዲ የተባለ ያገሩ ተወላጅ የላ በሚባል ስፍራ ተቀብሮ የነበረውን ፩ አርጋኖን ፩ ውዳሴ አምላክ ፤ ፩ አፈ ወርቅ ፤ ፩ ተአምረ ማርያም ፤ አምጥተው በምስለኔው በፊታውራሪ ሽሐምጥ በኩል ለግርማዊ ንጉሠ ነገሥት (በአልጋ ወራሽነታቸው ጊዜ) አቅርበው አበርክተው ነበር ። አባ ጊዲ የተባለውም ሰው ወደ ዘራችን ሥርዓት ወደ ክርስቲያንነት ለመመለስ እንፈልጋለንና ቤተ ክርቲያን ይተከልልን ብሎ ባገሩ ሕዝብ ስም ሆኖ አቤቱታ ከማቅረቡ የተነሣ ባ፲፱፻፳፩ ዓ. ም. በግርማዊነታቸው ፈቃድ ሐርቡ በሚባል ስፍራ ቤተ ክርስቲያን ተሠርቶ በስመ ማርያም ተተከለ ። ይኸውም ቤተ ክርስቲያን ከሰባት ዓመት በኋላ ባ፲፱፻፳፰ ዓ. ም. በመጋቢት ወር በቀናተኞች ሰዎች እጅ የተቃጠለው ነው ።

አባ ጊዲ ቤተ ክርስቲያኒቱን ከማስተከሉ በፊት ከነቤተሰቡና ከነወገኑ ፶፱ ፤ ራሱን ሆኖ ባ፲፱፻፲፩ ዓ. ም. አዲስ አበባ የካ ሚካኤል ላይ ተጠምቆ ነበር ። ባ፲፱፻፳፯ ዓ. ም. ጠላት ሸዋ ገድሎት በዚያው በአገዶ ሖርው ማርያም ተቀበረ ። አባ የሚባለው ቃል አቶ ፤ ወይም ጌታው እንደማለት ሁሉ ስለ አክብሮት የሚነገር የስም ተጨማሪ ነው ። የጋሮ ሕዝብ ከግራኝ ወረራ ወዲህ ምንም እንኳ ከክርስቲያኖች ዘመዶቹ ቢቋረጥ በዚያን ጊዜ በነበረው በአገሩ ገዥው ዘር እየተዳደረ እስከ ፲፰፻፹፫ በጐረቤቶቹ ታፍሮ ይኖር ነበር ። ነገር ግን ባ፲፰፻፹፫ ዓ. ም. የጂማው አባ ጎሞል አገሩን ስለ ወረረው ራስ ጉብና በዚያ አገር እስከ ያረፉበት እስከ ፲፰፻፹፱ ዓ. ም. ድረስ ሰባት ዓመት ያህል ጂማዎች የበላይ ሆነውበት ነበርና በዚህ ጊዜ እስላምነትንና አባ የሚባለውን ተጨማሪ ስም አትርፈውለታል ። ስለዚህም አባ መባል ከዛሬ ፷፩ ዓመት ወዲህ ከጂማ ሰዎች ያገኙት ነው እንጂ የጥንት ልማዳቸው አይደለም ። ለዚሁም ማስረጃ የባላባቱ ትውልድ ሽቅብ ሲቈጠር ከ፫ኛው ትውልድ በላይ አባ የተባለው ቃል አይገኝም ፤ እንዲያውም በጣም ወደላይ ከፍ ሲል ፍጹም ያማራ ስም ይገኝበታል ። እነሆ በባላባቶቹ ዘርፍ የሚወርደውን የትውልድ አቈጣጠር አሁን ካሉት እንሥተን ሽቅብ ወደ ላይ እየቈጠርን እናስረዳለን ።

(፩) ፤ አባ ጆበል ፤ አባ ገሮ (ገብረ እግዚአብሔር) አሁን የተጠመቁው ።

(፪) ፤ አባ ገሮ ፤ አባ ቡሼን (አሁን በሕይወቱ አለ ፤ ፺፰ ዓመት ዕድሜ ነው ።)

(፫) አባ ቡሼን አባ ዱላ እሳቸውም እስላምነትን ፤ የጀመሩት ናቸው ። የሞቱትም ባ፲፱፻፳፩ ዓ. ም. ነው ።

(፬) ደጎዩ አገቶ እርሱም የጂማው ባላባት አባ ጎሞል ባ፲፰፻፹፫ ዓ. ም. አገሩን ጋሮን በወረረው ጊዜ የነበረው ነው ።

(፭) አገቶ ዱከም ፤

(፮) ዱከም ገቢቶ ፤

(፯) ገቢቶ ጨሰ ፤

(፰) ጨሰ ለሊሰ ፤

(፱) ሌሊሰ ዋቆ ፤

(፲) ዋቆ ቱኅ ፤

(፲፩) ቱኅ ዳሮ ፤

(፲፪) ዳሮ መልሰ ፤

(፲፫) መልሰ ኅሹ (ያማራ ስም ጀመረ ።)

(፲፬) ኅሹ ጃዊ

(፲፭) ጃዊ ፈሥሓ (ፍሥሓ መሆኑ ነው ።

(፲፮) ፈሥሐ ደሲታ

(፲፯) ደሲታ አደሳ (ደስታ አዲሱ መሆኑ ነው ።)

www.ethiopianorthodox.org

የጥንታዊነት ምልክት ።

የጋሮ ሕዝብ ቀድሞ ክርስቲያን እንደ ነበረ የሚያስረዱ የጥንታዊነት ምልክቶች አሁንም በገሩ ላይ ይገኛሉ ።

(ሀ) ቀድሞ አብያተ ክርስቲያናት የነበሩባቸው ስፍራዎች ዛሬም የየታቦታቱ ስም እየተጨመረባቸው ይጠራሉ ።

ጎሬ ፤ ማዳናሊም (መድኃኔ ዓለም)

አዶ ፤ ተኪሊማኖት (ተክለ ሃይማኖት)

ዲታ ፤ ገርቤሊ ፤ (ገብርኤል)

የላ ፤ ማራሚ (ማርያም)

ይዳ ፤ ጎርጊሲ (ጊዮርጊስ)

ጉቱ ፤ አበ (አቦ)

በባላገሩ ቃል እንደሚተረከው ከግራኝ ወረራ በፊት በጋሮ ፲፪ መቅደሶች ነበሩበት ። ከነርሱም ፮ቱ እነዚህ ከላይ የተጻፉት ሆነው የቀሩትን ለጊዜው የሚያስረዳን አላገኘንም ።

(ለ) በባላባቱ ቤት የቀድሞው ነጋሪት ዛሬ ይገኛል ። ይኸውም እንደትልቅ መታሰቢያ ሆኖ በባላባቱ ዘር የሚጠበቅ ነው ። ከግራኝ በፊት ያገሩ ገዢ ባለነጋሪት የሆነ ደጃዝማች እንደ ነበረ ይመስላል ። እንዲሁ ደግሞ በጂሞች እስከ ተወረረበት እስከ ፲፰፻፹፫ ዓ. ም. ድረስ አሬማ ብለው የሚጠሩትን ሰደቅ ዓላማ በባላባቱ ደጅ ይሰቅሉ ነበር ። የአሬማው ምልክት ልክ በኢትዮጵያ ሰንደቅ ዓላማ ዐይነት « አረንጓዴ ፤ ብጫ ፤ ቀይ » እንደ ነበረ ከ፹ ዓመት ዕድሜ በላይ የሆኑት ፤ አሁን ያሉት ሽማግሌዎች ያወጉታል ። አሬማ የተባለው ቃል አርማ ከሚለው ከግዕዙ ቃል የተመሳሰለ ነው ።

ጋሮ በ፲፩ ራሻ የተከፈለ አገር ነው ። ራሻ ማለት ቆሮ ወይም መልከኛ እንደ ማለት ነው ። ከራሻዎቹ በላይ የሆነው ዋናው ሹም ታቶ ይባላል ።

ሰው ነህና ለሰው ማዘን ይገባሃል ።

ነብር የሚባለው የዱር አውሬ የግራ ዓይን ሕመም ስለሚጸናበት መንገድ ጠፍቶበት ጊዜ መሽቶበት የሚባክን ሰው ባገኘ ጊዜ ግራ ዓይኔን እያለ ከጮኸበት ፤ አደጋ በመጣል ፈንታ መንገድ እየመራ ወደ መልካም ስፍራ ያደርሰዋል ይባላል ።

ይህ አፈታሪክ ምንን ያሳስበናል ?‹ሰው ነህና ለሰው ማዘን ይገባሃል › ወዳለው አርእስት እንድንመለከት ያስገድደናል ፤ ማለት ነብር የግራ ዓይን ሕመም የሚጸናበት በመሆኑ ግራ ዓይኔን እያለ ለሚጮህበት ሰው የሚያዝን ከሆነ ፤ አንተ ደግሞ ረኃብና ጥም ፤ ችግርና ድካም የሚሰማማው ሰውነት እንዳለህ በመገንዘብ ፤ እንዲርበኝ ይርባቸዋል ፤ እንዲጠማኝ ይጠማቸዋል ፤ እንዲበርደኝ ይበርዳቸዋል ፤.... ማለት ይገባህ ይሆናል እኮ ።

ይህንንማ አውቃለሁ ትለኝ እንደሆን ባታውቅ ነውንጂ ፤ አውቀህ ምን አደረግህበት ? የሚባል መልስ አስቀድሞ ተደራጅቶልሃል ። ይልቁንም የተራበና የተጠማ ወይም የታረዘ ሰው ባየህ ጊዜ ያዘንክ ለመምሰል ከንፈርክን በመምጠጥ ፤ ግንባርክን ቁጥር ወይም ጭምድድ በማድረግ ፤ ራስክንም በመነቅነቅ የምታደርገው ግብዝነት ከቶ ለማንም ለማን አይገባውም ።

እንግዲህ ምን ማድረግ ይሻል ይሆን ። ?

መልካም ፤ መልካም ፤ ጥያቄስ ከቀረበ መልስ አይገድም ፤ "የሥራ እንጂ የቃል ሰው አትሁን " በዚቺ በጭር ንግግር እንደመስታዋት መላ ሰውነትህን ልትመረምርበት ትችላለህ ።

ብ / ኑ. ድ.

በብርሃንና ሰላም ማተሚያ ቤት ታተመ ፤ ፲፮ ፩ ፴፰ ቀ ፲፱፻፶፱ ።

www.ethiopianorthodox.org